

E. Morawiec

"Philosophia prima sive Ontologia",
Chr. Wolff, wyddał J. Ecole
Hildesheim, 1962 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 1/2, 234-235

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

już od „*Contra gentiles*”. Rozdział pierwszy kończy definicją analogii. Sugeruje myśl, że „*relatio ad unum*” określa analogię. Zwraca również uwagę na dwa typy analogii: predykamentalnej i transcendentnej. Na str. 61—63 można znaleźć opis różnic między wyżej wymienionymi.

Zasadniczym celem drugiego rozdziału zdaje się być rozpracowanie analogii transcendentnej i predykamentalnej. Rozpracowania tego dokonuje autor w oparciu o analizy tekstów „*Komentarza do Sentencji*”, „*De veritate*”, „*De potentia*”. Wskazuje na podobieństwa i różnice charakterystyczne dla koncepcji analogii bytowej u św. Tomasza w „*Komentarzu do Sentencji*” i w „*De veritate*”. Odkrywa również ścisłą paralelę między doktryną analogii a teorią partycypacji. To powiązanie naprowadza go na stwierdzenie, że analogia bytowa odtwarza jedność porządku, jaki istnieje między bytami i ich *Principium* (s. 114). Po omówieniu doktryny analogii u Tomasza z Akwinu, autor w rozdziale trzecim zatytułowanym: „*De saint Thomas à Cajetan*” dokonuje konfrontacji Tomaszowej doktryny analogii z doktryną Kajetana. Wiele ciekawych spostrzeżeń można tu napotkać również na temat analogii u Henryka z Gandawy i Dunska Skota. W związku z analizą stosunku teorii analogii u Tomasza z Akwinu i Kajetana autor konkluduje, że istnieje między nimi zasadnicza różnica. Doktryna analogii u Kajetana jest przesunięta z płaszczyzny metafizyki do logiki. Filozofia pojęć zajęła miejsce filozofii bytu.

E. Morawiec

Wolff Chr., *Philosophia prima sive Ontologia*, wydał J. Ecole Hildesheim 1962 r.

Pisma Christiana Wolffa były liczne. W zasadzie były to publikacje o charakterze podręcznikowym. Do najważniejszych zalicza się logikę, antologię, kosmologię, teologię naturalną, fizykę, etykę, politykę i prawo natury. Większość z nich miała podwójną redakcję: łacińską, bardziej erudycyjną i niemiecką, bardziej popularną. Wśród tych publikacji na szczególną uwagę zasługuje jego ogólna nauka o bycie. Mimo że w dziale nauk teoretycznych zajmowała pierwsze miejsce, to jednak nie doczekała się za wiele wydań. Ostatnio ukazało się nowe wydanie „*ontologii*” Wolffa, przygotowane przez J. Ecole profesora literatury w Angers.

Wydanie to posiada szereg cennych właściwości. Opatrzony obszernym łacińskim wstępem daje między innymi szczegółową historię wyrażenia „*ontologia*”. J. Ecole śledzi od strony historycznej rozwój tego pojęcia. W wyniku swych historycznych analiz dochodzi do przeświadczenia, że źródeł terminu „*ontologia*” i jego znaczenia należy szukać w odległej tradycji starożytnej oraz scholastycznej filozofii. Chociaż autor nowego wydania „*ontologii*” Wolffa zdaje sobie sprawę, że Wolff wychowywał się na klasykach XVII wieku: Kartezjuszu, Spinozie, a zwłaszcza Leibnizu i że przeszedł do historii z etykietą ucznia Leibniza, to jednak sądzi że gdy chodzi o podstawy zasadniczych ujęć i rozwiązań w zakresie „*ontologii*” oraz metodologii Wolffa, należy szukać, jeżeli nie w filozofii starożytnej, to na pewno w tradycji scholastycznej. Zdaniem J. Ecole’a w żadnym przypadku nie można uważać Wolffa za twórcę „*ontologii*” — jak to niektórzy chcieli, lecz raczej za tego,

który może najbardziej przyczynił się do usystematyzowania poglądów ontologicznych, typowych zwłaszcza dla scholastyki.

Bogate przypisy i wyjaśnienia przeznaczone dla poszczególnych rozdziałów można traktować w tym wydaniu, jako obszerne komentarze do „ontologii” Wolffa. Pozwalają one zrozumieć jego dzieło nie tylko od strony merytorycznej, lecz również historycznej. Czytelnik w oparciu o dane wstępu i adnotacji może z łatwością dokonać historycznego usytuowania „ontologii” Wolffa, jak również odnaleźć konkretne źródła szeregu jego poglądów, sposobów rozwiązań stawianych zagadnień w „ontologii”.

W związku z tym nowym wydaniem należy jeszcze wspomnieć, że jego erudycja, trafność rozwiązań i ujęć wiąże się z faktem, że autor tego wydania zajmował się filozofią Lavelle’a i Blondela. W opracowaniach wyżej wymienionych Ecole nawiązywał w dużym stopniu do filozofii XVII i XVIII wieku. Szczególnie uwzględniał tam Wolffa.

E. Morawiec

Jacques Derrida: Violence et métaphysique. Essai sur la pensée d’Emmanuel Levinas. Revue de Métaphysique et de Morale. 1964, nr. 3, 322—354, nr. 4, 425—473.

W powyższym artykule J. Derrida próbuje skomentować myśli Levinasa, poddając je równocześnie swojej krytyce. Jak wynika z artykułu, Levinas występuje przeciwko dotychczasowej dominacji myśli greckiej w filozofii europejskiej, zwłaszcza w filozofii jej ostatnich przedstawicieli, w fenomenologii Husserla i ontologii Heideggera. Zdaniem Levinasa historia filozofii europejskiej pozostaje pod całkowitym wpływem filozofii greckiej łącznie z całą swoją terminologią. Doprowadziło to zarówno u Husserla jak i u Heideggera, jakkolwiek nieco innymi idą oni drogami, do pomniejszenia metafizyki. Także etyka została oddzielona od metafizyki i podporządkowana czemuś innemu niż ona sama i poddana prawu, przez co straciła swoją specyficzność etyczną.

Levinas próbuje uwolnić się od więzów tej filozofii greckiej, a zwłaszcza od jej terminologii, która skępowała (zadala gwałt) myśli europejskiej i nie oddaje w pełni rzeczywistości. Do tej rzeczywistości stara się on dotrzeć przez przyjęcie jakiegoś źródła poznania, wcześniejszego od filozofii greckiej i bardziej zasadniczego. Wypływające z tego źródła koncepcje nazywa prawdziwą metafizyką, „której pojęcie chce w ten sposób zrehabilitować przeciw wszystkiemu, co jest w tradycji pochodzącej od Arystotelesa”. Tak pojęta metafizyka da się uzgodnić — jego zdaniem — z należytych ujęciem etyki, „która otwiera przestrzeń transcendencji”. Pojęcie transcendencji jest zasadniczą sprawą w myśli Levinasa. Według ontologii Heideggera stosunek człowieka do innych rzeczy realizuje się na jednej tylko płaszczyźnie-skończoności. Levinas — inspirowany przez eschatologię mesjaniczną — ujmuje ten stosunek na podwójnej płaszczyźnie, wprowadzając także relację człowieka do Nieskończoności absolutnej, t. j. Boga. Tę relację da się ująć w jakimś immanentnym doświadczalnym poznaniu, spowodowanym „pragnieniem”, które jest właściwie samym Pragnieniem (Desir); jest bowiem w samej rzeczy relacją do tego Innego (Autre), i to spotkaniem „twarzą w twarz” — dialogiem. (korektura Heideggerowskiego